

KPMG Albania Sh.p.k., Kosovo Branch
14, Sulejman Vokshi Street
Pristina, Kosovo

Telephone +381(38)246771
Telefax +381(38)246772
E-mail al-kosovo@kpmg.com
Internet www.kpmg.al

Br. dokumenta: KPMG 2014/3

IZVEŠTAJ REVIZIJE
FINANSIJSKIH PREGLEDA OPŠTINE
MAMUŠA ZA FINANSIJSKU GODINU
ZAVRŠENU 31 DECEMBAR 2013 GOD

Priština, Jun 2014

*Opština nije pripremila finansijske izveštaje na serbskom jeziku. Finansijski izveštaji su vezani za naš izveštaj na albanskom jeziku.

KPMG je izvršila reviziju godišnjih finansijskih pregleda u opštini Mamuša ('Opština') za godinu koja je završena 31. Decembra 2013.godine, u ime Kancelarije Generalnog revizora.

Kancelarija Generalnog revizora (KGR) vrši uredne i revizije performanse. Generalni revizor, Lage Olofsson, je čelnik KGR, koja ima 145 zaposlenih. Generalni revizor i KGR su neovisni i svake godine sertifikuju oko 90 Godišnjih finansijskih pregleda, a vrše i druge oblike revizije.

Misija KGR je da "doprinese zdravom finansijskom upravljanju u javnoj administraciji. Mi vršimo kvalitetne revizije u skladu sa međunarodno priznatim revizijskim standardima javnog sektora i dobrim evropskim praksama. Mi gradimo poverenje u trošenju javnih fondova. Mi ćemo igrati važnu ulogu na zaštiti interesa poreskih obveznika i ostalih interesnih strana i u polaganju računa pred javnošću."

Izveštaji koje je izradio KGR neposredno promoviraju polaganje računa s obzirom da oni pružaju dovoljan osnov da se od menadžera bilo koje organizacije zahteva da polažu račune o svom radu.

TABELA SADRŽAJA

Opšti sažetak	4
1 Delokrug revizije i metodologija.....	7
2 Godišnji finansijski pregled i ostale obaveze za spoljno izveštavanje.....	8
3 Preporuke iz prethodne godine	15
4 Finansijsko upravljanje i kontrola.....	16
5 Sistem unutrašnje revizije	25
Prilog I: Objašnjavanje različitih mišljenja	26
Prilog II: Preporuke iz prethodne godine	28
Prilog III: Odgovori menadžmenta na naše nalaze	30

Opšti sažetak

Uvod

KPMG izvršila je reviziju godišnjih finansijskih pregleda Opštine Mamuša ('Opština') za godinu koja je završena 31. decembra 2013. godine, u ime Kancelarije Generalnog revizora.

Ovaj izveštaj sadrži glavna pitanja koja proizilaze iz naše revizije godišnjih finansijskih izveštaja za 2013. godinu - koji je ujedno mišljenje, odnosno preporuka Generalnog revizora. Ovom prilikom zahvaljujemo se predsedniku Opštine i njegovom radnom osoblju na pomoći koju su nam pružili tokom revizijskog postupka.

Reviziji finansijskih pregleda za 2013. godinu pristupilo se u skladu sa osnovnim revizijskim načelima i uputstvima Međunarodne vrhovne organizacije za reviziju ('ONISA' ili 'INTOSAI'). Naš pristup uključio je testove i procedure koje smo smatrali potrebnim kako bi smo došli do adekvatnog mišljenja u vezi sa finansijskim pregledima. Ovaj naš pristup je unet u Memorandum planiranja revizije za mesec oktobar 2013. Godine.

Naša revizija je usredsređena na:

- GFP - usklađenost sa okvirom izveštavanja i rizicima koji su od značaja za GFP navedenih u Memorandum planiranja revizije;
- Preduzete radnje shodo našim preporukama za 2012. godinu i ranijim preporukama; kao i
- Finansijsko upravljanje i unutrašnju kontrolu Opštine (uključujući i upravljanje i izvršenje budžeta).

Nivo obavljenog posla u okviru revizije za 2013. godine, govori neposredno i o kvalitetu unutrašnje revizije koja je izvršena od strane menadžmenta.

Mišljenje

U Prilogu I objašnjene su različite vrste primenjenih preporuka.

Naša preporuka data je u delu 2.1 ovog izveštaja.

Napomena: Preporuka podrazumeva pregled revizijskih nalaza navedenih u ovom izveštaju.

Opšti zaključak

Na osnovu navedenih detalja u pojedinim delovima ovog izveštaja, naš je opšti zaključak sledeći.

Menadžment Opštine je projektovao i ostvario odgovarajući sistem unutrašnje kontrole. I pored ovoga, nadzor nad ključnim oblastima upravljanja i finansijskog izveštavanja nije efikasno sproveden. Tokom našeg rada identifikovali smo sledeće slabosti:

- Tokom poslednjih godina Opština je samo delimično razmotrila i adresirala naše primedbe u vezi sa članom 16. Prikazivanje (otkrivanje) imovine kao i isplate od strane trećih lica, te kao rezultat toga ova oblast i dalje predstavlja značajan rizik. Kao posledica prirode osnovnih upisa i nedostatka dokumenata koji to podržavaju, postoje određene neizvesnosti u vezi prava vlasništva, celine i procene imovine, objekata i opreme;
- Takođe, Opština je samo delimično adresirala naše ostale primedbe, odnosno preporuke iz proteklih godina. Treba naglasiti da Opština još uvek nije izgradila adekvatan i stabilan proces koji bi garantovao potpuno i blagovremeno sprovođenje naših preporuka;
- Sopstveni prihodi u ovom periodu ostvareni su na nivou od 67% u poređenju sa budžetom iz 2013.godine, i opali su za 7% u odnosu na prihode za 2012.godinu. S obzirom na nizak nivo izvršenja budžeta ovo je jedna od glavnih oblasti u kojoj su neophodna određena poboljšanja;
- Opština još uvek ne raspolaže jednim automatskim sistemom fakturisanja svih vrsta sopstvenih prihoda kao i naplativih računa u vezi stim;
- Identifikovana neslaganja u javnim nabavkama povezuju se sa pogrešnim klasifikacijama troškova i prekoračenjem budžeta u vezi istih;
- Free Balance ne obezbeđuje sve tražene informacije u cilju finansijskog izveštavanja te se ne može koristiti kao jedini i potpuni izvor za pripremanje što potpunijih i pouzdanih finansijskih pregleda. Iako su GFP adresirali najveći broj zahteva za prezentaciju, u GFP koji su podneti za reviziju uočeni su određeni propusti i netačnosti. Pojedini od njih su izmenjeni u konačnoj verziji GFP, dok pojedine stavke nisu ispravljene, kao što su iznete u delu 2.3 ovog dokumenta; kao i
- Opština nije formirala Odeljenje za unutrašnju reviziju niti Odbor za reviziju.

Naša preporuka je da je potrebno da predsednik:

- Analizira razloge neizvesnosti u vezi sa određenom imovinom, objektima i opremom i da identifikuje i preduzme odgovarajuće radnje koje su neophodne da se ovo pitanje preispita, odnosno adresira kako bi se omogućilo da se u 2014.godini izvrši potpuna prezentacija imovine. Može se uzimati u obzir odgovarajuća i blagovremena podrška unutrašnjeg odbora za inventarizaciju asea, odnosno imovine;
- Sistematski nadgleda svakog meseca budžetsku performansu i da identifikuje i adresira smetnje u planiranju i izvršenju budžeta. Ako su budžetske pretpostavke netačne, to će se obavezno reflektirati i u konačnom budžetu. Takođe, potrebno je obezbediti da plan ostvarenja sopstvenih prihoda bude realističan i da je u skladu sa stvarnim mogućnostima Opštine u prikupljanju prihoda. Isto tako, treba preduzeti sve neophodne mere za prikupljanje ovih prihoda;
- Da obezbedi da tromesečnim preispitanim akcionim planom tačno utvrde vremenski rokovi za adresiranje datih preporuka, uz istovremeno identifikovanje odgovornog osoblja/jedinice/entiteta i uz početno fokusiranje na najznačajnije oblasti;
- Preduzme odgovarajuće korake za poboljšanje konjigovodstvenog sistema fakturisanja radi obezbeđivanja sigurne, efikasne i pouzdane kontrole u fakturisanju prihoda. Poboljšanje procedura u vezi sa takvim sistemima pomoglo bi menadžmentu da efikasnije upravlja

velikim rizicima, a takođe, obezbedilo bi se da odluke u vezi sa budžetiranjem, planiranjem i prikupljanjem prihoda budu adekvatno primenjene;

- Da izvrši detaljnu procenu postupka javnih nabavki i kontrole nad rashodima, kao i izveštavanje o njihovoj klasifikaciji kako bi se ustanovilo zašto se ove slabosti i dalje pojavljuju i da identifikuje radnje, odnosno postupke koje je potrebno sprovesti radi njihovog adresiranja;
- Obezbedi automatizovan i efikasan proces registracije i izveštavanja u GFP za 2014.godinu, što formalno uključuje i preispitivanje nacrtu pregleda od strane menadžmenta, sa posebnim osvrtom na oblasti koje se smatraju visokorizičnim po pitanju mogućih grešaka i/ili na oblasti u koje su identifikovane prethodnih godina; i
- Osigurati da se utvrde takve politike i procedure koje omogućuju visok standard upravljanja, uz sprovođenje odgovarajuće unutrašnje revizije za 2014.godinu sa procenjenim rizikom, koji pruža sigurnost menadžmentu u vezi sa efikasnim funkcionisanjem finansijskog sistema.

1 Delokrug revizije i metodologija

Opština je odgovorna za pripremanje finansijskih pregleda prema Međunarodnim knjigovodstvenim standardima u javnom sektoru (MKSJS) za 'Finansijsko izveštavanje na osnovu računovodstvenog gotovog novca' i drugih specifičnih zahteva, odnosno potraživanja. Mi smo odgovorni za obavljanje revizije regularnosti i procenu finansijskih pregleda i ostalih finansijskih podataka, kao i za davanje odgovarajućih mišljenja i preporuka:

- Da li finansijski pregledi pružaju pravu i istinitu sliku računa i finansijskih pitanja za period trajanja revizije;
- Da li su finansijski podaci, sistemi i transakcije u skladu sa važećim zakonima i pravilnicima (uredbama);
- O pristupačnosti funkcije unutrašnje kontrole i unutrašnje revizije; i
- O svim drugim mogućim pitanjima ili pitanjima koja se odnose na reviziju.

Procenili smo stepen do kojeg se možemo osloniti na menadžersku kontrolu tokom utvrđivanja i sprovođenja zatraženog testiranja radi obezbeđivanja neophodnih podataka i dokaza na kojima će se zasnivati preporuke revizije i usredsređivanje same revizije.

U donjim delovima ovog materijala dat je detaljniji sažetak naših nalaza tokom revizije sa posebnim osvrtom na osmatranja i preporuke za svaku oblast u kojoj je izvršeno preispitivanje. Odgovori predsednika na naše nalaze mogu se naći u Prilogu III, dok se odgovarajuće ocene povodom odgovora menadžementa na preporuke koje su date 2012.godine, mogu naći u Prilogu II.

Tokom našeg rada mi smo obuhvatili i pitanja koja su identifikovana tokom ranije revizije, to jest ona koja su i dalje značajna. Naši nalazi su definirani kao:

Visokoprioritetni – Pitanja koja mogu rezultirati iz materijalnih slabosti u unutrašnjoj kontroli i gde će preduzete radnje pružiti mogućnost za poboljšanje efikasnosti i efektivnosti unutrašnje kontrole; i

Srednjeprioritetni – Pitanja koja nisu rezultat materijalnih slabosti, ali gde će preduzete radnje, takođe, pružiti mogućnost za poboljšanje efikasnosti rada unutrašnje kontrole.

U našim procedurama uključeno je i odgovarajuće preispitivanje rada unutrašnjih kontrola i knjigovodstvenih sistema i procedura, ali samo do one mere koja se smatra neophodnom za što efikasniju reviziju. Ne treba smatrati da revizijski nalazi predstavljaju sveobuhvatan pregled svih postojećih slabosti, ili svih mogućih poboljšanja koje se mogu izvršiti u sistemima i procedurama koje su sprovedene. Nalazi koji se smatraju manje prioritetnim dostaviće se neposredno finansijskom radnom osoblju.

2 Godišnji finansijski pregled i ostale obaveze za spoljno izveštavanje

Opšti zaključak

Naše preispitivanje godišnjih finansijskih pregleda uzima u obzir usklađenost sa izveštajnim okvirom kao i kvalitet i tačnost informacija navedenih u finansijskim pregledima. Takođe, imamo u vidu i Izjavu koju je dao Glavni administrativni zvaničnik ('KZK' ili 'Predsednik') i Glavni finansijski zvaničnik, onda kada je nacrt GFP dostavljen Vladi. Izjava u vezi sa prezentiranjem GFP uljučuje određen broj tvrdnji u vezi usklađenosti sa izveštajnim okvirom i u vezi sa kvalitetom informacija u okviru finansijskih pregleda. Pojedine izjave imaju za cilj da se Vlada osigura da su pružene sve relevantne informacije o tome da se može obaviti jedna sveobuhvatna revizija.

Mi smo izrazili nemodifikovanu preporuku pod nazivom, odnosno naslovom: 'Ostala pitanja', s obzirom da Opština nije u potpunosti izvršila, odnosno adresirala naše sugestije i preporuke u vezi sa imovinom navedenom u GFP. U GFP je identifikovan samo mali broj grešaka nematerijalne prirode, dok su zahtevi bili izvršeni. Nema većih identifikovanih odstupanja u vezi sa izvršenjem obaveza u odnosu na spoljno izveštavanje. Međutim, naslovu 'Ostala pitanja' se može videti da izjava na koju smo se pozvali u gornjem delu ovog teksta, nije bila potpuno tačna u svim njenim aspektima.

Počev od ISSAI 200, ove godine je bilo izmena u terminologiji o formama mišljenja. Ove godine koristimo izraz "ne -modifikovano mišljenje" umesto "ne-kvalifikovanog mišljenja", kao u prethodnoj godini. Više o formama mišljenja referišite se prilogu "Objašnjenje raznih vrsta apliciranih mišljenja" u ovom izveštaju.

2.1 Mišljenje revizije

Za opštinu Mamusha

Priština, 6 jun 2014

Mi smo revidirali finansijske preglede opštine Mamusha (Opština), koji obuhvataju uplate i naplate u gotovom novcu za završnu godinu, 31 decembra 2013. godine, poređenje budžeta sa aktuelnim iznosima budžeta i rezime značajnih politika računovodstva, kao i druge beleške objašnjenja.

Odgovornost menadžmenta za finansijske preglede

Menadžment je odgovoran za pripremu i iskreno predstavljanje ovih finansijskih pregleda u saglasosti sa Međunarodnim standardima računovodstva za javni sektor (MSRJS) za finansijsko izveštavanje prema računovodstvu bazirano na gotov novac i Pravilnikom MF-Br '03/2013 'Za godišnje finansijske preglede budžetskih organizacija'. Ova odgovornost obuhvata izradu sprovođenje i održavanje odgovarajuće unutrašnje kontrole za izradu i prezentaciju finansijskih pregleda, bez materijalnih grešaka učinjenih zbog prevare ili greške.

Odgovornost revizora

Naša odgovornost je da predstavimo mišljenje o finansijskim pregledima, bazirano na našu reviziju. Naš rad je završen u skladu sa Osnovnim načelima i uputstvu revizije međunarodne organizacije generalne institucije za reviziju (ONISA). Ovi standardi zahtevaju poštovanje zahteva etike i planiranje revizije, kako bi postigli opravdanu sigurnost, da su finansijski pregledi bez materijalnih grešaka.

Revizija se odnosi na sprovođenje procedura za dobijanje evidencije revizije u vezi iznosa i pruženih informacija u finansijskim pregledima. Izabrane procedure zavise od revizora, uključujući tu i ocenu rizika i materijalnih grešaka u finansijskim pregledima, kao rezultat prevare ili greške. Kada ocenjujemo ove rizike, unutrašnja kontrola entiteta o pripremi i predstavljanju finansijskih pregleda uzima se u obzir, kako bi planirali prihvatljive procedure revizije u okolnostima entiteta, ali ne u cilju iznošenja mišljenja o efikasnosti unutrašnje kontrole. Revizija, takođe, obuhvata procenu podobnosti metoda koje se koriste i opravdanosti ocene, kao i procene predstavljanja finansijskih pregleda.

Mi verujemo da je evidencija revizije koju smo mi preduzeli dovoljna i odgovarajuća, kako bi obezbedili osnovu za naše mišljenje.

Mišljenje

Prema našem mišljenju finansijski pregledi opštine za završnu godinu, 31 decembra 2013. godine, pripremljeni u svim materijalnim aspektima, u skladu sa MSRJS za 'Finansijsko izveštavanje prema računovodstvu bazirano na gotov novac' i Pravilnikom MF - Br. 03/2013 'Za godišnje finansijske preglede budžetskih organizacija'.

Druga pitanja

Bez kvalifikacije našeg mišljenja mi skrećemo pažnju na dole navedeno:

- Član 16. obuhvata informacije o kapitalnoj ne finansijskoj, kapitalnoj i ne kapitalnoj imovini. Zbog nedostatka dokumenta vlasništva za pojedinu imovinu, postoji nesigurnost u vezi prava vlasništva opštine. Zatim zbog nedostatka dokumenta za merenje jednog značajnog dela ove imovine, opština je pokušala da izvrši merenje samo glavnu imovinu sa tržišnoj vrednosti, na osnovu procene izvršene od komisije koja je formira unutar opštine.
- U članu 12, Opština je prikazala kao 'Uplate od trećih stranaka' 126 hiljada evra što predstavlja finansijske investicije od ministarstva Kosova, a ne do trećih stranaka. Što više, još uvek nije izvršen službeni transfer vlasništva za značajan deo imovine prikazane kao 'Uplate od trećih stranaka'.

KPMG Albania Shpk Kosovo Branch

KPMG Albania Sh.p.k. - Kosovo Branch

Sulejman Vokshi, No. 14

Priština

Kosovo

2.2 Značajni rizici u Godišnjim finansijskim pregledima

Opis

Tokom obavljanja revizije identifikovali smo određeni rizik u vezi prezentacije člana 16. Prijavlјivanje imovine i isplate trećih lica.

Rizik se ogleda u sledećem:

- Nejasnoće povodom prava vlasništva između Opštine i pojedinih drugih agencija Vlade Kosova.
- Prikazivanje imovine nije potpuno, s obzirom da ukupna imovina, zatim sve zgrade i oprema nisu obuhvaćene procenom.
- Opština nije primila službena dokumenta na osnovu kojih se može dokazati transfer investicija od strane trećih lica u vlasništvo Opštine, kao i za potvrđivanje iznosa koje treba uknjižiti i prikazati u finansijskim pregledima.

Takođe, identifikovali smo prisustvo određenog rizika u vezi neslaganja pojedinih pitanja (kao što je dole navedeno Pitanje 2).

Rizik je identifikovan i isti se dogodio.

Identifikovani rizik

Naš dosadašnji pristup prikazuje naše reagovanje nakon izvršene revizije za period do 31.decembra2013.godine, kao što je objašnjeno i u okviru memoranduma planiranja revizije. U vezi gore navedenog ukazujemo na sledeća pitanja:

Pitanje 1. – Član 16 ‘Otkrivanje(prikazivanje) imovine’ i isplate trećih lica.

Nalaz

- Član 16 ‘Prikazivanje imovine’: Za pojedinu imovinu mogu postajati nejasnoće i neizvesnosti u vezi prava vlasništva između Opštine i pojedinih agencija Vlade Kosova, kao i nedostatak dokumentacije kojom se dokazuje pravo vlasništva.. Šta više, kao posledica nedostatka odgovarajuće dokumentacije za merenje jednog značajnog dela ovih aseta. Opština za zatražila da se izvrši realan premer ovih objekata na osnovu procene koju bi izvršio odgovarajući unutrašnji organ. Razlika između ukupnog iznosa navedenog u Članu 16 ‘Prikazivanje imovine’ za godine završene 31.decembra 2013. i 2012.godine, ne poklapa se sa dodacimau imovini koji su prikazani u Članu12., za iznos od 617 hiljade Evra.
- Isplate od strane trećih lica od 186 hiljade Evra prikazani su u finansijskim izvještajima za 2013.god uključuje 126 hiljade Evra finansiranja od strane ministarstva, za koje ne postoji dokumentacija transfer do opštine i 32 hiljade Evra dobili od USAID-a koji nisu bili pruža bilo koji dokumentu. Odgovarajući sredstva nisu predstavljene u članu 16 ‘sredstva otkrivanja’, jer opština nema formalni dokument od trećih lica da podrže njihovo prebacivanje u opštine.

Rizik

Zbog nedostatka odgovarajuće dokumentacije o pravu vlasništva postoje određene nejasnoće u vezi prava vlasništva između Opštine i pojedinih drugih agencija Vlade Kosova. Kao rezultat toga Opština se može suočavati sa poteškoćama u korišćenju ove imovine. Takođe, možemo konstatovati da otkrivanje, odnosno prikazivanje imovine i isplata od strane trećih lica nije potpuno s obzirom da sva imovina, zgrade i oprema nije obuhvaćena procenom ili s obzirom da vrednost ovih aseta nije zasnovana na potpunim i pouzdanim dokumentima. Zbog ovih nedostataka može se dogoditi da se određena vrednost imovine ne uključi u GFP Opštine ili da se uključi u

nerealnim iznosima, i kao rezultat nesposobnosti menadžmenta da kontroliše i koristi postojeću imovinu u korist Opštine.

Odgovori Revizora

Mi smo imali u vidu unutrašnju kontrolu izvršenu u Opštini kao i ostale postupke u vezi sa registracijom imovine i isplata od strane trećih lica naznačenih u FP. Takođe, preporučili smo Opštini da preduzme naknadne radnje koje su neophodne kako bi se obezbedio jedan efikasan postupak za registraciju imovine i njihovo izveštavanje, odnosno prikazivanje u GFP za 2013.godinu.

Isto tako, mi smo izvršili i reviziju putem određenih uzoraka troškova koji predstavljaju dodatak na imovinu za ovaj period, radi utvrđivanja da li je tom prilikom primenjen pristup očekivane kapitalizacije, neophodne klasifikacije i da li su uključene u okviru prikazivanja imovine, a o rezultatima ove revizije obavestili smo odgovorni menadžment.

Pitanje 2. – Pitanja u vezi nepokretnosti

Nalaz

Pitanja u vezi neslaganja određenih iznosa koji su sažeti u donjem delu teksta, navedena su i u našem izveštaju o preispitivanju stanja za 2013.godinu:

- Glavni i pouzdani izvor informacije koja služi za pripremanje, odnosno izradu finansijskih pregleda je Free Balance, koji se ne koristi za registraciju prihoda od novčanih kazni, isplata od trećih lica i neizmirenih računa.
- Opština još uvek nije implementirala sistem sveobuhvatnog i automatskog fakturisanja.
- Napominjemo da smo identifikovali određen broj neusklađenosti sa Zakonom br.04L-042 "Zakon o javnim nabavkama na Kosovu" (izmenjena verzija). Ove neusklađenosti se uglavnom povezuju sa traženim procedurama koje Opština nije izvršila i dokumentovala.
- U Opštini se ne primenjuje odgovarajući formalni postupak koji bi obezbedio tačne, kompletne i pouzdane informacije o pravnim pitanjima.
- Opština nije dostavila finansijske pregleda na srpskom jeziku.

Rizik

- Free Balance ne obezbeđuje potpune tražene informacije za svrhu finansijskog izveštavanja i ne može se koristiti kao jedina informacija za izradu tačnih i potpunih finansijskih pregleda.
- Postoji određena neizvesnost u vezi potpunog naplaćivanja prihoda koje Opština može ostvariti, što utiče na slabljenje njene sposobnosti za izradu tačnog i pouzdanog budžeta, zatim za pripremanje izveštaja o naplaćenim potraživanjima kao i za nadgledanje blagovremenog naplaćivanja sopstvenih prihoda.
- Pogrešno klasifikovanje rashoda može rezultirati pogršnim izvetavanjima u finansijskim pregledima kao i za svrhe budžeta. Takođe, ovo može dovesti do pogrešne interpretacije performanse i izvršenja opštinskog budžeta.
- Iako se Opština može uključiti u pojedina manja pravna pitanja, nedostatak formalnih procedura za njihovo identifikovanje može oslabiti njenu sposobnost za predviđanje i menadžiranje budućih traženih izlaznih novčanih protoka, kao i za izveštavanje i registraciju kontigentne provizije i obaveze u vezi sa ovim pitanjima.
- Nedostatak finansijskih pregleda na srpskom jeziku ograničava mogućnost korišćenja od strane zainteresovanih, a nije ni u skladu sa važećim zakonodavstvom.

Odgovor Revizora

Mi smo imali u vidu unutrašnju kontrolu izvršenu u Opštini kao i ostale postupke u vezi sa registracijom imovine i isplate od strane trećih lica naznačenih u FP za ona otkrivanja za koja se ne

izveštava prema knjigovodstvu zasnovanom na gotov novac i ne registruju u Free Balance. Ovo otkrivanje, odnosno prikazivanje obuhvata prihode od novčanih kazni, isplate od strane trećih lica, kontigentne i naplative obaveze.

Takođe, preporučili smo Opštini da preduzme dodatne radnje koje su neophodne kako bi se obezbedio efikasan i automatizovan postupak za registraciju imovine i njihovo i prikazivanje u GFP za 2013.godinu.

Preporučili smo Opštini da GFP pripremi i na srpskom jeziku. Mi smo uvažili unutrašnju kontrolu Opštine kao i postupke u vezi sa registracijom i izveštavanjem u vezi sa aktivama i ostalim rashodima. Mi smo opštini dostavili naše nalaze iz izvršene revizije uz preporuku da se preduzme odgovarajuće mere za ispunjenje ovih zahteva.

Isto tako, preporučili smo opštini da sprovede formalni postupak koji bi obezbedio što potpuniju i pouzdaniju informaciju za registraciju kontigentnih provizija i obaveza.

2.3 Usklađenost sa zahtevima izveštavanja putem GFP

Opis

Finansijski pregledi su samo delimično ispunili zahteve FIRGNFP 'Finansijsko izveštavanje prema računovodstvu gotovog novca' i Finansijskih pravila br. 03/2013. U vezi s tim imali smo u vidu:

- Usklađenost sa FP br. 03/2013;
- Zahteve ZUFO br. 03/L-048;
- Rokove za dostavljanje izveštaja MF;
- Zahteve o potrebi potpisivanja PVF od strane KPA ('Predsednik') ili Glavnog finansijskog zvaničnika;
- Zahteve za izradu GFP u elektronskom i fizičkom obliku; i
- Dostavljanje tromesečnih izveštaja Skupštini Opštine i MF.

Kao što smo napomenuli u Memorandumu o izvršenoj reviziji decembra 2013. godine, u devetomesečnim finansijskim pregledima bilo je određenih neusklađenosti između Člana 10 finansijskih pregleda i odgovarajućih podataka o rashodima i sopstvenim prihodima. Prikazani rashodi nisu se slagali za iznos od 34 hiljade Evra sa Free Balance, a sopstveni prihodi nisu se slagali za iznos od 30 hiljade Evra sa iznosima navedenih u Članu 9.

Nametnuta je potreba da se u nacrtima godišnjih finansijskih pregleda izvrše određene korekcije, pa smo u vezi s tim dali naknadne preporuke za poboljšanje načina prikazivanja podataka. U nastavku ovog materijala navode se naši nalazi do kojih smo došli tokom revizije.

Nalazi

Glavni i najpouzdaniji izvor informacija za izradu finansijskih pregleda je Free Balance, koji se ne može koristiti za knjiženje, odnosno registraciju i izveštavanje svih otkrivanja, to jest prikazivanja koje se ne prezentiraju prema Računovodstvu koje se zasniva na gotov novac. Ovo prikazivanje obuhvata prihode od novčanih kazni, isplate od strane trećih lica, naplative i kontigentne obaveze.

- Postoje i manje razlike koje mogu biti rezultat zaokruživanja iznosa, a postoje i neke druge koje se mogu ispraviti radi prezentiranja što tačnijih pregleda.

Finansijski pregledi nisu pripremljeni na srpskom jeziku.

Rizik

Free Balance ne obezbeđuje potpune informacije koje su zatražene radi finansijskog izveštavanja i ne može se koristiti kao poseban izvor informacija za izradu potpunih finansijskih pregleda.

Nedostatak potrebnih prikaza ili nejasni pregledi otežavaju njihovo korišćenje te mogu stvoriti nedoumice i dovesti do pogrešnih interpretacija, a s druge strane, nije u skladu sa finansijskim pravilima 03/2013.

Nedostatak finansijskih pregleda na srpskom jeziku ograničava mogućnost korišćenja od strane zainteresovanih, a nije ni u skladu sa važećim zakonodavstvom i Finansijskim pravilom 03/2013.

Preporuka

Preporučujemo predsedniku Opštine da osigura da se finansijskim pregledima obuhvataju predviđene procedure i sredstva kako bi se obezbedilo da se tražene informacije registruju, sažimaju i procesuiraju, kao i da se na adekvatan način prikazuju u finansijskim pregledima. Takođe, preporučujemo da Opština pripremi finansijske preglede i na srpskom jeziku.

Informacije o isplatama od strane trećih lica, naplativim iznosima i kontigentnim obavezama moraju se redovno ažurirati, kako bi prikazivanja u finansijskim pregledima bila što jasnija i tačnija.

2.4 Usaglašenost za ostalim zahtevima za spoljno izveštavanje

Opis

Pored sastavljanja GFP, od Opštine se zahteva da adresira obaveze u vezi sa spoljim izveštavanjem uključujući:

- Budžetske zahteve;
- Tromesečne izveštaje, uključujući blagovremene tromesečne finansijske preglede;
- Operativne izveštaje (performanse), ako postoje;
- Nacrt plana pravovremenih nabavki; i
- Akcioni plan za sprovođenje preporuka, uključujući i godišnje finansijske preglede Opštine.

Nisu identifikovana veća odstupanja u vezi sa izvršenjem trenutnih obaveza u spoljnog izveštavanja, i budžetskog postupka.

3 Preporuke iz prethodne godine

Opšti zaključak

Od jula meseca 2013.godine kada su primljene naše preporuke za 2012.godinu, malo toga je preduzeto za adresiranje pitanja pokrenutih nakon izvršene revizije. Od posebnog značaja je preduzimanje proaktivnih radnji od strane Opštine kako bi se obezbedilo određeno poboljšanje u glavnim oblastim finansijskog upravljanja i kontrole.

Opis

Iz našeg revizijskog izveštaja za GFP Opštine za 2012.godine proizašle su devet najvažnijih preporuka. Opština je pripremila akcioni plan u kojem je prezentiran način adresiranja svih datih preporuka. Međutim, treba naglasiti da period specifikacije nije u potpunosti ispoštovan.

Do kraja naše revizije za 2013.godinu, devet preporuka nisu još uvek rešene. Radi jasnijeg i potpunijeg uvida u date preporuke i na koji način su one adresirane, vidite Prilog II.

Pitanje - Adresiranje preporuka iz prethodne godine - Visokoprioritetno

Nalaz

Preporuke od prošle godine nisu sprovedeni i Opština nije sprovela neki formalni proces za menadziranje i monitorisanje načina sprovođenja saveta.

Rizik

Stalno prisutne slabosti u unutrašnjoj kontroli u glavnim finansijskim sistemima doveli su do:

- Neostvarivanja budžetskog plana;
- Kašnjenja sa procedurama javnih nabavki, njihovim sprovođenjem i izvršenjem budžeta;
- Kašnjenja u poboljšanju kontrola u vezi sa prihodima i njihovom naplatom; kao i
- Izostanka ili netačnih informacija o imovini Opštine i plaćanja trećim licima naznačenih u finansijskim pregledima.

Preporuka

Predsednik treba da obezbedi da se preispitanim akcionim planom utvrde tačni vremenski rokovi za adresiranje datih preporuka, uz identifikovanje odgovornog osoblja i uz početno usredsređivanje na najznačajnije oblasti.

4 Finansijsko upravljanje i kontrola

4.1 Opšti zaključak

Naš pristup reviziji je fokusiran na svatanje i procenu preduzetih radnji od strane menadžmenta radi obezbeđivanja efikasnog finansijskog upravljanja i kontrole i shodno tome, rezultata ovih akcija. Za individualne finansijske sisteme mi zahtevamo da se indentifikuje nivo na kojem operiraju trenutne kontrole. Na primer, ovaj nivo može biti nadzorna aktivnost preduzeta od strane višeg menadžmenta ili operativne kontrole nižeg nivoa. Smatramo da je kontrola dobro dizajnirana, da je dobro planirana i da dobro i efikasno funkcioniše. Ovo zahteva odgovarajuću procenu struktura, postupaka i odgovornih linija prezentiranih od strane menadžmenta, uključujući i aktivnosti preduzete od strane unutrašnje revizije i Odbora za reviziju.

Prihodi za period su obavljani na 67 % od budžeta za 2013 , a pokazali su pad od 7% u poređenju sa prihodima za 2012 . Realizacija budžeta je jedna od glavnih oblasti gde su potrebna značajna poboljšanja.

4.2 Dobro upravljanje

Opis

Nisu identifikovana veća odstupanja.

Preporuka

Za ovu oblast nemamo preporuka.

4.3 Planiranje i ostvarivanje budžeta

Opis

U 2013.godini realizacija budžeta za troškove je na nivou od 93% u odnosu na ukupni godišnji budžet, što predstavlja pad za 1% u poređenju sa budžetom koji je ostvaren u 2012.godini. Niže ostvarenje budžeta u odnosu na konačni budžet povezuje se uglavnom sa kapitalnim investicijama.

Sopstveni prihodi u ovom periodu ostvareni su na nivou od 67% u odnosu na ostvareni budžet u 2013.godini, uz zabeleženi pad od 7% u poređenju sa prihodima ostvarenim u 2012.godini.

Na sledećoj tabeli prikazali smo početni preispitani budžet opštine, izvore prihoda i trošenje fondova prema ekonomskim kategorijama:

Tabela 1. Izvori budžetskih sredstava u budžet-realizacija (u € '000)

Opis	Početni budžet 2013	Konačni godišnji budžet 2013	Godišnja realizacija 2013	Godišnja realizacija 2012	Godišnja realizacija 2011
Grant vlada	1,004	1,004	973	1,003	973
PSI prenesenih iz prethodne godine ²	-	66	58	48	-
Vlastiti prihodi ³	60	60	19	6	6
Unutrašnji donacije	-	1	1	-	-
Stranih Donacije	-	1	-	-	-
Izvori fondova/sredstava	1,064	1,132	1,051	1,057	979

Tabela 2. Trošenje fondova prema ekonomskim kategorijama- ostvarivanje u odnosu na budžet (u €'000)

Opis	Početni bzdžet 2013	Konačni godišnji budžet 2013	Godišnja realizacija 2013	Godišnja realizacija 2012	Godišnja realizacija 2011.
Plate i dnevnice	708	708	682	694	636
Robe i usluge	96	97	94	160	85
Opštinski izdaci	22	22	22	23	21
Subvencije i transferi	3	3	3	3	1
Kapitalne investicije	235	301	250	177	236
Ukupni izdaci	1,064	1,131	1,051	1,057	979

Tabela 3. Sopstveni prihodi - realizacija u odnosu na predviđeni budžet (u €'000)

Opis	Početni bzdžet 2013	Konačni godišnji budžet 2013	Godinja realizacija 2013	Godišnja realizacija 2012	Godišnja realizacija 2011
Sopstveni prihodi (uključujući i prenete prihode) ⁴	60	60	40	43	42

- Izvršenje budžeta za kapitalne investicije za 2013.godinu bilo je 83% u poređenju sa konačnim budžetom iz 2013.godine. Niža ostvarenja su primetna i kod plata i dnevnica kao i kod roba i usluga. Korišćenje sredstava za 2013.godinu beleže pad od 1% u odnosu na prikazani iznos za 2012.godinu.
- Sopstveni prihodi za ovaj period ostvareni su na nivou od 67% u poređenju sa 2013.godinom, uz pad od 7% u odnosu an prihode ostvarene u 2012.godini. Ostvarenje sopstvenih prihoda u 2012.godini bilo je 74% u poređenju sa budžetom iz prethodne godine.

¹ Konačna budžeta - budžet odobren od strane parlamenta koji je kontinuirano prilagođen Ministarstvo finansija

² Općine vlastitih prihoda neutrošenih prethodne godine preneseno u tekućoj godini.

³ Jedan deo planiranih prihoda prikupljenih za budžet Kosova u ovoj godini koji se koristi od strane entiteta za finansiranje budžeta.

⁴ Vlastiti prihodi prikupljeni tijekom 2013.

-
- Prikupljanje sopstvenih prihoda od poreza na imovinu za 2013.godinu ostvareno je samo 65% od ukupno fakturisanog iznosa prema Free Balance. Ne raspoložemo informacijama o tome da li se ostvarena naplata tokom 2013.godine povezuje sa fakturama iz 2013.godine, ili i sa fakturama iz prethodnih godina.
 - U finansijskim pregledima za 2013.godinu Opština je prikazala ukupan iznos od 80 hiljade Evra naplaćenih prihoda na ime poreza na imovinu.

U nedostatku sistema fakturisanja za ostale oblike prihoda, nismo u stanju da izvedemo odgovarajući odnos naplaćivanja ovih prihoda.

Pitanje - Izvršenje budžeta - Visokoprioritetno

Nalaz

Sopstveni prihodi za ovaj period ostvareni su na nivou od 67% u poređenju sa 2013.godinom, uz pad od 7% u odnosu na prihode ostvarene u 2012.godini. U međuvremenu, izvršenje budžeta je na nivou od 93% u odnosu na ukupan budžet. Ovo izvršenje budžeta beleži pad od 1% u poređenju sa iznosima koji su izveštavani u 2012.godini.

Rizik

Neadekvatno planiranje budžeta i njegovo niže izvršenje može nepovoljno uticati na ostvarivanje ciljeva organizacije kao i na finansiranje obaveza iz tekuće godine iz budžetskih sredstava predviđenih za narednu godinu.

Preporuka

Predsednik mora sistematski nadgledati mesečnu budžetsku performansu kao i da identifikuje i adresira eventualne smetnje u planiranju potrebnog nivoa izvršenja budžeta. Ako su početne prepostavke početnog budžeta netačne, to će se u potpunosti odraziti i na konačni budžet.

Predsednik mora osigurati da je plan ostvarenja sopstvenih prihoda realističan i da je u skladu sa mogućnostima Opštine u prikupljanju prihoda. Takođe, mora obezbediti preduzimanje svih neophodnih mera za prikupljanje ovih prihoda.

4.4 Prihodi (uključujući i sopstvene prihode)

Opis

Opština je u 2013.godini ostvarila prihode u iznosu od 688 hiljade EVRA. Postoji potreba za poboljšanjem kod pojedinih postupaka i oblika kontrole koji se odnose na prikupljanje i prikazivanje prihoda, radi povećanja prikupljanja prihoda kao i tačnije i potpunije izveštavanje o menadžerskim ciljevima i o svrhi pripremanja finansijskih pregleda.

Pitanje - Nadzor na prihodima - Visokoprioritetno

Nalaz

- Do 2013.godine, automatski sistem fakturisanja postojao je samo za prihode od poreza na imovinu. Opština nije vodila registre o izvršenim fakturisanjima za ostale vrste prihoda. Umesto toga, registrovane su samo naplate u gotovom novcu iz takvih prihoda. Pored poreza na imovinu, menadžment Opštine nije vodio posebne registre ili neki registar o svim dužnicima prema različitim vrstama poreza.
 - U 2013.godini Opština je zatražila implementaciju sistema za fakturisanje i za ostale prihode.. Treba naglasiti da ovaj sistem pruža samo osnovne podatke pojedinim porezima, tako da
-

nedostaju automatske funkcije i kontrola za utvrđene poreze i poreske stope u centralizovanom sistemu, kao i preispitivanje i ovlašćivanje podataka i registracije istih. Takođe, Opština ne vrši formalna poravnanja između operacionalnih odeljenja i knjigovodstvenog odeljenja za prihode.

- Nije izvršena provera 1/3 oporezivane imovine kao što je predviđeno Zakonom br. 03/L-204, i AU br. 03/2011, o porezu na nepokretnu imovinu.

Rizik

- Postoji određena neizvesnost u vezi prikupljanja prihoda koje Opština može ostvariti kao i u vezi naplativih potraživanja, te kao posledica toga povećava se rizik za mnoge greške u finansijskim pregledima, čime se umanjuje sposobnost menadžmenta da blagovremeno identifikuje, kontroliše i otkloni uočene greške i da donosi pravovremene odluke.
- Bez detaljnih, tačnih i dovoljnih podataka o pojedinim dužnicima, Opština neće biti u mogućnosti da pripremi tačan i pouzdan budžet, kao i da redovno prati i nadgleda naplatu sopstvenih prihoda.
- Ne proveravanje 1/3 imovine može uticati da Opština ne raspolaže tačnim i potpunim podacima o trenutno oporezivanoj imovini, što može uticati i na smanjenje procenjenih prihoda na ime ovog poreza.

Preporuka

Iako su uočena određena poboljšanja u 2012.godini, preporučujemo predsedniku da osigura da Opština preduzme odgovarajuće korake za poboljšanje knjigovodstvenog sistema fakturisanja kako bi obezbedila pouzdanu i efikasnu kontrolu fakturisanja i prikupljanja sopstvenih prihoda. Poboljšanje odgovarajućih procedura u vezi sa ovim sistemima omogućilo bi menadžmentu na nadgleda i menadžira i velike rizike, kao i da donese pravovremene odluke u vezi sa budžetiranjem, planiranjem i prikupljanjem prihoda.

Preporučujemo da predsednik ima u vidu sledeće:

- Implementiranje takvog sistema fakturisanja koji uključuje i ažuriranje detalja o platišama, njihovoj trenutnoj adresi, istoriju i procenu pojedinih naplata. Takvom informacijom može raspolagati samo ograničen broj lica ovlašćenih od strane menadžmenta.
- Da uspostavlja i nadzire sa centra tarife i stope poreza i taksu u sistemu radi automatskog obračunavanja i fakturisanja. Ovakav način pripremanja faktura takođe se mora autorizovati i preispitati.
- Automatska povezanost sistema fakturisanja i knjigovodstvenog sistema je neophodna radi automatskog procesuiranja u glavnoj knjigovodstvenoj knjizi.
- Izvršiti automatsko povezivanje kancelarije za fakturisanje sa pojedinim operacijama i da se vrše stalna međusobna usaglašavanja, odnosno upoređenja za slučajeve kada se fakturisanje neposredno povezuje sa uslugama iz operacionalne kancelarije. Ovo je posebno značajno u kada se radi o velikom obimu transakcija.
- Da se izvrši tražena provera i registracija oporezivane imovine.

4.5 Rashodi

Potreban je dalji razvoj u oblasti kontrole i izveštavanja rashoda.

4.5.1 Javne Nabavke

Opis

Postoje pojedini aspekti u postupku javnih nabavki o kojima nije primenjena efikasna kontrola i nije obezbeđeno vođenje celokupne predviđene dokumentacije u dosijeima.

Pitanje - Neusklađenost sa važećim zakonodavstvom - Visokoprioritetno

Nalaz

Javne nabavke br. 626-13-009-236 i 626-13-019-136 su procesuirane kao nabavke za usluge, dok su isplaćene iz budžetske linije predviđene za kapitalne investicije. Kada bi se ovi rashodi razvrstavali u odgovarajućoj kategoriji, u tom slučaju budžet za robe i usluge bio bi premašen za 17 hiljade Evra.

Rizik

Pogrešno klasifikovanje rashoda može dovesti do grešaka u finansijskim pregledima i izveštajima za ocenjivanje performanse budžeta. Takođe, pogrešno klasifikovanje rashoda može prouzrokovati prekoračenja u budžetu koja nisu u skladu sa zakonom.

Preporuka

Preporučujemo predsedniku da je potrebno da Opština preduzme dalje korake za poboljšanje kontrole nad rashodima i plaćanjima, kao i da obezbedi da se celokupna tražena dokumentacija podnese u potpunom skladu sa važećim zakonima i lokalnim pravilnicima, odnosno uredbama.

4.5.2 Rashodi koji nisu vezani sa javnim nabavkama

Opis

Nisu identifikovana veća odstupanja.

Preporuka

Za ovu oblast nemamo neku preporuku.

4.5.3 Naknade (plate i dnevnice)

Opis

Identifikovali smo određene nedostatke u dosijeima radnog osoblja.

Pitanje - Kašnjenja u izveštavanju o platama - Visokoprioritetno

Nalaz

Za dva primljena radnika tokom 2013.godine nisu pruženi obrazci o aplikacijama, ocenjivanju, intervjuisanju, kvalifikacijama, izvod rođenja kao i sudsko uverenje o kandidatima.

Nedostatak odgovarajuće dokumentacije u dosijeima radnog osoblja nije u skladu s pravilnicima, a ujedno može dovesti do odabira nepodobnog osoblja.

Preporuka

Preporučujemo predsedniku da preduzme odgovarajuće mere da Opština ubuduće vodi uredno dosije svojih zaposlenih..

4.5.4 Subvencije i transferi

Opis

Opština mora poboljšati politiku koja je u pisanom obliku usvojena a koja se odnosi na subvencije.

Pitanje - Nedostatak odgovarajućih politika o subvencijama - Visokoprioritetno

Nalaz

Opština nije utvrdila u pisanom obliku odgovarajuću politiku o subvencijama koja bi sadržala kriterijume i procedure za odobravanje subvencija, što znači da su subvencije odobrene samo na osnovu rešenja predsednika Opštine.

Rizik

Nedostatak odgovarajućih politika i kriterijuma može dovesti do nestabilnih tretiranja pojedinih slučajevima, do žalbi građana, kao i do neobjektivnog ocenjivanja politika primenjenih od strane Opštine.

Preporuka

Opština treba da uspostavi odgovarajuće i adekvatne procedure za kontrolu i efikasno praćenje stanja u ovoj oblasti u skladu sa važećim zakonima i pravilnicima koje se odnose na subvencije i transfere.

4.6 Imovina i obaveze

4.6.1 Kapitalna i nekapitalna imovina

Opis

- Iako je Opština preduzela određene korake za poboljšanje izveštavanja o svojoj imovini, i dalje postoji određena neizvesnost i nedostaci u vezi sa opštinskom imovinom, dok su naše preporuke u vezi sa članom 16. Otkrivanje, odnosno prikazivanje imovine tokom poslednjih godina samo delimično adresirane. Dole navedeni nalazi, ukupno uzevši, daju takve efekte koji rezultiraju značajnim rizikom, kao što je naglašeno i u Delu 2 ovog dokumenta.
- Kao posledica nepostojanja redovne koordinacije i čestog poravnjanja između trećih strana i Opštine, podaci prezentirani od strane Opštine mogu biti netačni, nepouzdati i sa greškama.

Pitanje 1. - Neizvesnost u vezi sa članom 16, Otkrivanje (prikazivanje) imovine - visokoprioritno

Nalaz

- Za pojedine vrste imovine postoje nejasnoće u vezi prava vlasništva, to jest da li je održana imovina u vlasništvu Opštine ili u vlasništvu drugih agencija Vlade Kosova, te nedostaje odgovarajuća dokumentacija o stvarnom vlasniku.

-
- Kao posledica nedostatka odgovarajuće dokumentacije o vlasništvu koja bi omogućila da se izvrši merenje znatnog dela ovih aseta, Opština je zatražila da se merenje ovih objekata vrši prema stvarnoj vrednosti i na osnovu procene koja je obavljena za pojedine od glavnih opštinskih aseta. Ovo merenje poverilo bi se nekom od unutrašnjih odbora. Bilans opštinskih zgrada je znatno izmenjen tokom 2011, 2012 i 2013.godine, a o tome nije dato nikakvo detaljno obrazloženje.
 - Opština nije pripremila detaljnu listu promena imovine za 2013 i 2012.godinu, koja bi omogućila poravnanje, odnosno usaglašavanje informacija prikazanih u finansijskim pregledima. Takođe, Opština nije vodila sveobuhvatan registar o takvim informacijama kao što su datum nabavke, uništenja ili arhiviranja za čitavu godinu. Treba naglasiti da Opština ne vodi registar za aktive manje od 1,000 Evra. U nedostatku poravnanja, razlika između ukupnih iznosa prikazanih u Članu 16 'Prikazivanje imovine' o kapitalnoj i nekapitalnoj imovini za godine završene 31. decembra 2013 i 2012.godine, ne poklapa se sa dodacima u imovini koji su prikazani u Članu 12, za iznos od 617 hiljade Evra.

Rizik

- Iako je Opština radila na rešavanju pitanja koja se odnose na netačno i nepotpuno knjiženje, odnosno registraciju imovine kao i za kapitalnu imovinu primljenu ranijih godina, ova pitanja su rezultat nepostojanja odgovarajućeg procesa koji bi obezbedio potpune i tačne podatke putem redovne komunikacije i poravnavanja iz različitih izvora, kako od strane Vlade Kosova, tako i od strane, uključenih u finansiranje opštinske imovine. Ovaj proces još uvek nije uspostavljen.
- Kao posledica nedostatka odgovarajuće dokumentacije o vlasništvu postoje nejasnoće i neizvesnosti u vezi prava vlasništva između Opštine i pojedinih agencija Vlade Kosova. Kao rezultat toga, Opština se može suočavati sa poteškoćama u korišćenju ove imovine u narednom periodu.
- Prikazivanje imovine nije potpuno s obzirom da znatna imovina, kao što su zgrade i oprema, nije uključena u proceni. Ovi nedostaci mogu uticati na materijalnu vrednost ove imovine koja se ne prikazuje u GFP opštine, ili se prikazuje u nerealnim vrednostima. Ovo stanje se može, takođe, odraziti i na nesposobnost menadžmenta da kontroliše i koristi ovu imovinu za dobrobit opštine.

Preporuka

Preporučujemo predsedniku da uključi dodatne izvore za knjiženje, odnosno registraciju, kontrolu i procenu opštinske imovine i da obezbedi da Opština kontinuirano vrši registraciju i da u svojim finansijskim pregledima prikazuje ukupnu imovinu kojom raspolaže, kao i da usaglašava informacije iz svih izvora, uključujući i način finansiranja imovine.

Pitanje 2 - Plaćanja od strane trećih lica - Visokoprioritetno

Nalaz

- Free Balance se ne koristi za knjiženje plaćanja od strane trećih lica. Kao rezultat toga, centralni sistemi informisanja koje koristi Opština ne pružaju potpune finansijske podatke o ovim plaćanjima.
- Isplate od strane trećih lica od 186 hiljada Evra prikazani su u finansijskim izveštajima za 2013.god uključuje 126 hiljada Evra finansiranja od strane ministarstva, za koje ne postoji dokumentacija transfer do opštine i 32 hiljade Evra dobili od USAID-a koji nisu bili pruža bilo koji dokumentu. Odgovarajući sredstva nisu predstavljene u članu 16

'sredstva otkrivanja', jer opština nema formalni dokument od trećih lica da podrže njihovo prebacivanje u opštine.

- Opština nema tačne informacije u predviđenim vremenskim rokovima za naplate i isplate od trećih stranaka. Za posledicu, postoje slučajevi kada Opština vrši registraciju imovine sa zakašnjenjem ili zbog nedostatka neophodnih službenih dokumenata trećih stranaka, koja bi pružila informaciju o tačnoj vrednosti imovine i vremenu kapitalizacije.

Rizik

Kao posledica nepostojanja odgovarajuće koordinacije i poravnjanja podataka između trećih lica i Opštine, podaci koje je Opština prezentirala mogu biti netačni i sa materijalnim greškama.

Preporuka

Preporučujemo predsedniku da učini maksimalne napore za pribavljanje podataka od trećih lica sa posebnim akcentom na one strane za koje se, pouzdano zna, da su izvršile značajne investicije u Opštini. Potrebno je da se pribavljeni podaci prikazuju realno u registar opštinske imovine. Dobra praksa zahteva da se svake godine izvrši poravnjanje podataka između trećih lica i Opštine u vezi sa investicijama izvršenim u odgovarajućoj godini.

4.6.2 Tretiranje gotovog novca (i ekvivalenta gotovog novca, ako je primenjivo)

Opis

Pojedini aspekti menadžiranja likvidnostima moraju se poboljšati kako bi se obezbedila usklađenost sa pravilnicima i onemogućile moguće zloupotrebe novca.

Pitanje – Kašnjenja kod deponovanja novca u bankama – Visokoprioritetno

Nalaz

Gotov novac naplaćen od strane građana za zdravstvene usluge predaje se u banku jednom mesečno. Ova praksa nije u skladu sa Pravilnikom br. 04/2007 Ministarstva zdravlja, po kojem se novac predaje u banku svakog dana. Razlog za ovakvo postupanje je velika udaljenost banke od sedišta Opštine.

Rizik

Nedostaci i kašnjenja u deponovanju gotovog novca u banku od strane Opštine može dovesti do zloupotrebe novca i do neidentifikovanih grešaka prilikom izveštavanja o gotovom novcushme.

Preporuka

Preporučujemo da predsednik obezbedi da se gotov novac deponuje na kraju svakog radnog dana.

4.6.3 Tretiranje naplativih potraživanja

Opis

Opština ne primenjuje koherentan postupak za identifikaciju, evidentiranje, prikazivanje i praćenje faktura izdatih za naplatu svojih poreza.

Pitanje - Nedostatak odgovarajuće kontrole u naplaćivanju prihoda i informacija o starosti ovih dugovanja - Visokoprioritetno.

Nalaza

Većina naplaćenih faktura prikazanih u finansijskim pregledima odnosile su se na prethodne godine. Opština nije preduzela odgovarajuće mere i radnje za prikupljanje ovih prihoda i nije izvršila potrebnu analizu o njihovoj starosti.

Rizik

Nedostatak redovnih i sveobuhvatnih kontrola o naplaćivanju prihoda i informacije o starosti naplativih potraživanja utiče negativno na prikupljanje prihoda i, kao rezultat toga, utiče i na fondove koje Opštini služe za pokrivanje raznih izdataka ali i za investicije. Ovi nedostaci ometaju identifikovanje problema, nadgledanje i usredsređivanje pojedinih izvora na naplatu prihoda, kao i da se u finansijskim pregledima prikazuju tačni i potpuni iznosi sredstava, čije se prikupljanje očekuje.

Preporuka

Preporučujemo predsedniku da stvori potrebne pretpostavke za dizajniranje odnosno uspostavljanje takvog postupka koji će omogućiti da se naplativa potraživanja uknjiže prilikom izdavanja svake pojedine fakture i da se preostali iznosi redovno prate. Potrebno je da se detaljne liste vode za svaku informaciju prikazanu u finansijskim pregledima.

4.7 Tretiranje dugova

Opis

Nismo identifikovali veća odstupanja.

Preporuka

Nemamo preporuke za ovu oblast.

5 Sistem unutrašnje revizije

Opis

Od posebnog je značaja da se nefunkcionisanje unutrašnje revizije adekvatno adresira kako bi se obezbedilo da menadžment dobija potrebna uveravanja od strane Jedinice za unutrašnju reviziju u vezi što efikasnijeg funkcionisanja, ili glavnih kontrola u svim najvećim finansijskim sistemima.

Pitanje - Odbor za reviziju - Visokoprioritetno

Nalaz

Opština nije osnovala Odelenje za unutrašnju reviziju ni Odbor za reviziju.

Rizik

Nedostatak funkcionalnog i nezavisnog odbora za reviziju utiče na smanjenje sigurnosti koja se pruža menadžmentu u vezi sa funkcionisanjem sistema finansija i kontrole. Ovo može rezultirati i neidentifikovanim slabostima uticati na nastavak neefikasnih praksi koje mogu prouzrokovati finansijske štete Opštini.

Preporuka

Preporučujemo predsedniku da Opština osnuje Odelenje za unutrašnju reviziju i Odbor za reviziju, kao i da uspostavlja adekvatnu proceduru kako bi se obezbedili visoki standardi u upravljanju. Odbor za reviziju treba da preispita postojeći status i da predloži mere za poboljšanja u vezi:

- Postupka finansijskog izveštavanja i knjigovodstva Opštine;
- Ocenjivanja sistema unutrašnje kontrole implementiranih od strane menadžmenta;
- Postupaka unutrašnje i spoljne revizije;
- Obezbeđenja usklađenosti, izveštavanja i odgovarajućih struktura za kontrolu u celoj Opštini;
- Usklađenost sa finansijskim, regulatornim i zakonsim zahtevima;
- Plana unutrašnje revizije i praćenja i preispitivanja nalaza unutrašnje revizije.

Prilog I: Objašnjavanje različitih mišljenja

(izvod iz ISSAI 200)

Oblik mišljenja

147. Revizor treba dati **nemodifikovano mišljenje** ako zaključi da su finansijski pregledi pripremljeni, u svim aspektima, u skladu sa primenjivim finansijskim okvirom.

Ako revizor, na osnovu dokaza dobijenih tokom revizije, zaključi da finansijski pregledi u potpunosti sadrže materijalne anomalije, ili ako ne uspe dobiti dovoljne dokaze na osnovu kojih bi doneo zvoj zaključak da finansijski pregledi u cilini ne sadrže materijalne neregularnosti, u tom slučaju on će modifikovati svoje mišljenje u izveštaju o izvršenoj reviziji u delu u kojem se govori o 'Određivanju oblika modifikacije mišljenja revizora'.

148. Ako finansijski pregledi pripremljeni prema zahtevima okvira za realno prikazivanje ne budu dali realan prikaz stanja, revizor je dužan da ovo pitanje prodiskutuje sa odgovornim menadžmentom i, u zavisnosti od zahteva primenjivog okvira o finansijskom izveštavanju, kao i od načina rešavanja ovog pitanja, utvrdi da li je potrebno da se mišljenje revizora modifikuje.

Modifikovanje mišljenja u izveštaju revizora

151. Revizor će modifikovati, odnosno preinačiti mišljenje koje je dato u izveštaju o izvršenoj reviziji u slučaju da, na osnovu dokaza dobijenih tokom revizije, zaključi da finansijski pregledi u celini sadrže materijalne greške, ili ako revizor nije mogao pribaviti dovoljne i argumentovane dokaze na osnovu kojih bi mogao zaključiti da finansijski pregledi u celini ne sadrže materijalne anomalije, odnosno neregularnosti. Revizori mogu izneti ove vrste modifikovanih mišljenja: kvalifikovano mišljenje, suprotno mišljenje i negiranje mišljenja.

Određivanje vrste modifikovanja mišljenja revizora

152. Odluka o tome koja vrsta modifikovanog mišljenja je najpogodnija zavisi od:

- Prirode pitanja koje je predmet modifikovanja mišljenja – to jest, ako finansijski pregledi sadrže materijalne anomalije, odnosno nedostatke ili, ako je bilo nemoguće obezbediti dovoljne i pouzdane dokaze tokom postupka revizije; i
- Rasuđivanja revizora o mogućim efektima ovog pitanja u finansijskim pregledima.

153. Revizor će dati **kvalifikovano mišljenje**: (1) ako nakon dobijanja dovoljnih i pouzdanih dokaza revizor zaključi da anomalije, pojedinačno ili sve zajedno, su materijalne prirode ali namaju velikog uticaja na finansijske preglede, ili (2) ako revizor nije mogao dobiti dovoljne i pouzdane dokaze na kojima bi zanovao svoje mišljenje, ali dolazi do zaključka da efekti svake pojedine neotkrivene greške mogu biti materijalne prirode ali da nemaju nekog uticaja na finansijske preglede.

154. Revizor će dati **suprotno mišljenje ako**, nakon što je pribavio dovoljno pouzdanih dokaza, zaključi da anomalije odnosno neregularnosti, pojedinačno ili sve zajedno, su materijalne prirode i imaju znatan efekat na finansijske preglede.

155. Revizor će **negirati, odnosno odbiti mišljenje ako**, i pored nastojanja nije mogao pribaviti dovoljno pouzdanih dokaza na kojima bi zasnovao svoje mišljenje, te dolazi do zaključka da efekti svake neotkrivene greške na finansijske preglede može imati materijalni karakter. Ako revizor naknadno zaključi da je menadžment nametnuo određeno ograničenje delokruga revizije, u tom slučaju revizor će zatražiti od menadžmenta da ukine to ograničenje.

156. Ako revizor daje modifikovano mišljenje, on će modifikovati i naslov koji će korespondirati sa vrstom izraženog mišljenja. ISSAI 1705¹⁹ daje dodatna uputstva u vezi specifičnog jezika koji se

mora koristiti prilikom davanja određenog mišljenja kao i za opisivanje odgovornosti revizora. Ona takođe sadrži i primere za ilustraciju izveštaja.

Paragrafi prikazanih pitanja pitanja i paragrafi ostalih pitanja prikazanih u izveštaju revizora

157. Ako revizor smatra potrebnim da skrene pažnju korisnika finansijskih pregleda na određena pitanja koja su značajna i bitna za razumevanje finansijskih pregleda, ali ima dovoljno dokaza da pitanje ne sadrži materijalne neregularnosti koje mogu znatno uticati na sadržinu finansijskih pregleda, u tom slučaju može upotrebiti jedan paragraf za iznošenje tog pitanja u njegovom izveštaju. Paragrafi u kojima se prikazuju ova pitanja treba da se pozovu samo na informacije koje su iznete u finansijskim pregledima.

158. Paragraf prikazivanja određenog pitanja treba:

- Da bude ugrađen odmah posle mišljenja;
- Da nosi naslov 'Naglašavanje pitanja' ili neki drugi odgovarajući naslov;
- Da sadrži jasnu referencu u odnosu na pitanje koje naglašeno i da ukaže na koji se deo finansijskih pregleda mogu naći relevantna prikazivanja koja opisuju detaljno to pitanje;

Da objasni da mišljenje revizije nije modifikovano u odnosu na pitanje koje je navedeno.

159. Ako revizor smatra potrebnim da saopšti pojedino pitanje, koje se razlikuje od onih koja su obuhvaćena u finansijskim pregledima, koje je po rasuđivanju revizora značajno za razumevanje revizije, odgovornosti revizora ili izveštaja revizora, i ako to nije u suprotnosti sa zakonom ili pravilnikom, ovo će se izvršiti u paragrafu pod naslovom "Ostala pitanja" koji može nositi i neki drugi prikladni naslov. Ovaj paragraf će se ugraditi odmah iza mišljenja i paragrafa prikazivanja pitanja.

Prilog II: Preporuke iz prethodne godine

Komponenta revizije	Date preporuke	Preporuke koje su u potpunosti rešene	Preporuke delimično rešene	Nerešene preporuke
2.3 Usklađenost sa zahtevima prikazanih u GFP	Preporučujemo predsedniku Opštine da obezbedi da se finansijski pregledi pripremaju i na srpskom jeziku.			Ostaje da se reši
2.3 Usklađenost sa zahtevima prikazanih u GFP	Preporučujemo predsedniku Opštine da obezbedi da finansijski pregledi sadže procedure i sredstva koja su projektovana kako bi se tražene informacije registrovale, procesuirale, sažimale i uredno prikazale u finansijskim pregledima.			Ostaje da se reši
4.4 Prihodi	Preporučujemo predsedniku da pruži uveravanja da je opština preduzela odgovarajuće korake za poboljšanje knjigovodstvenog sistema i fakturisanja kako bi se obezbedila sigurna, efikasna i potpuna kontrola i fakturisanje prihoda.			Ostaje da se reši
4.5.1 Javne nabavke	Preporučujemo da predsednik opštine osigura da će opština preduzeti dalje korake za poboljšanje kontrole nad troškovima i plaćanja , kao i da obezbedi da sva potrebna dokumentacija je primljen i predstavljen strogo u skladu sa zakonima i lokalnim regulatornim zahtevima .			Ostaje da se reši
4 .5.4 Subvencije i	Preporučujemo Opštini da uspostavi adekvatne procedure koja omogućavaju neophodnu kontrolu			Ostaje da se reši

transferi	radi efektivnog nadgledanja i usklađenosti sa važećim zakonima i pravilnicima iz oblasti subvencija i transfera.			
4.6.2 Tretiranje gotovog novca	Preporučujemo predsedniku da Opština preduzme dalje korake na poboljšanju kontrole u skladu sa zakonima i regulatornim zahtevima za za naplatu potraživanja i limitima gotovog novca			Ostaje da se reši
4.6.3 Tretiranje naplativih potraživanja	Preporučujemo predsedniku da stvori potrebne pretpostavke za dizajniranje odnosno uspostavljanje takvog postupka koji će omogućiti da se naplativa potraživanja uknjiže prilikom izdavanja svake pojedine fakture i da se preostali iznosi redovno prate. Potrebno je da se detaljne liste vode za svaku informaciju prikazanu u finansijskim pregledima.			Ostaje da se reši
4.6.1 Kapitalna i nekapitalna imovina	Preporučujemo predsedniku da uključi dodatne izvore za knjiženje, odnosno registraciju, kontrolu i procenu opštinskih asea			Ostaje da se reši
5 Sistem unutrašnje revizije	Preporučujemo predsedniku da Opština obezbedi uspostavljanje adekvatnih politika i strukture koje obezbeđuje visoke standarde u upravljanju, uključujući i Odeljenje za unutrašnju reviziju i Odbor za reviziju. Odbor za reviziju treba da preispita postojeći status i da predloži mere za poboljšanja.			Ostaje da se reši

Prilog III: Odgovori menadžmenta na naše nalaze

Nalazi	Saglasni da/ne/delimično	Komentari institucije u kojoj je obavljena revizija u slučaju neslaganja	Gledište KPMG
<p>2.3 Usaglašenost sa zahtevima prikazanih u GFP</p> <p>Glavni i najpouzdaniji izvor informacija za izradu finansijskih pregleda je Free Balance, koji se ne može koristiti za knjiženje, odnosno registraciju i izveštavanje svih otkrivanja, to jest prikazivanja koje se ne prezentiraju prema Računovodstvu koje se zasniva na gotov novac. Ovo prikazivanje obuhvata prihode od novčanih kazni, isplate od strane trećih lica, naplative i kontigentne obaveze.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Postoje i manje razlike koje mogu biti rezultat zaokruživanja iznosa, a postoje i neke druge koje se mogu ispraviti radi prezentiranja što tačnijih pregleda. <p>Finansijski pregledi nisu pripremljeni na srpskom jeziku.</p>	Da	Mi nemamo zvaničan prevod GFI na srpskom.	
<p>4.3 Izvršenje budžeta</p> <p>Sopstveni prihodi za ovaj period ostvareni su na nivou od 67% u poređenju sa 2013.godinom, uz pad od 7% u odnosu an prihode ostvarene u 2012.godini. U međuvremenu, izvršenje budžeta je na nivou od 93% u odnosu na ukupan budžet. Ovo izvršenje budžeta beleži pad od 1% u poređenju sa iznosima koji su izveštavani u 2012.godini.</p>	Da		
<p>4.4 Prihodi (uključujući i sopstvene prihode)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Do 2013.godine, automatski sistem fakturisanja postojao je samo za prihode od poreza na imovinu. Opština nije vodila registre o izvršenim fakturisanjima za ostale vrste prihoda. Umesto toga, registrovane su samo 	Da	Digitalizacija zbirke u opštini , počela je da funkcioniše od oktobra 2013 .	

<p>naplate u gotovom novcu iz takvih prihoda. Pored poreza na imovinu, menadžment Opštine nije vodio posebne registre ili neki registar o svim dužnicima prema različitim vrstama poreza.</p> <ul style="list-style-type: none"> • U 2013.godini Opština je zatražila implementaciju sistema za fakturisanje i za ostale prihode.. Treba naglasiti da ovaj sistem pruža samo osnovne podatke pojedinim porezima, tako da nedostaju automatske funkcije i kontrola za utvrđene poreze i poreske stope u centralizovanom sistemu, kao i preispitivanje i ovlašćivanje podataka i registracije istih. Takođe, Opština ne vrši formalna poravnanja između operacionálnih odeljenja i knjigovodstvenog odeljenja za prihode. • Nije izvršena provera 1/3 oporezivane imovine kao što je predviđeno Zakonom br. 03/L-204, i AU br. 03/2011, o porezu na nepokretnu imovinu. 			
<p>4.5.1 Javne nabavke</p> <p>Javne nabavke br. 626-13-009-236 i 626-13-019-136 su procesuirane kao nabavke za usluge, dok su isplaćene iz budžetske linije predviđene za kapitalne investicije. Kada bi se ovi rashodi razvrstavali u odgovarajućoj kategoriji, u tom slučaju budžet za robe i usluge bio bi premašen za 17 hiljade Evra.</p>	Da	Podešavanje granice za kategorije budžetskih linija, koje je u centralnom donacija.	
<p>4.5.3 Naknade (plate i dnevnice)</p> <p>Za dva primljena radnika tokom 2013.godine nisu pruženi obrazci o aplikacijama, ocenjivanju, intervjuisanju, kvalifikacijama, izvod rođenja kao i sudsko uverenje o kandidatima.</p> <p>Nedostatak odgovarajuće dokumentacije u dosijeima radnog osoblja nije u skladu s pravilnicima, a ujedno može dovesti do odabira nepodobnog osoblja.</p>	Da		
<p>4.5.4 Subvencije i transferi</p> <p>Opština nije utvrdila u pisanom obliku odgovarajuću politiku o subvencijama koja bi sadržala kriterijume i procedure za odobravanje subvencija, što znači da su subvencije odobrene samo na osnovu rešenja predsednika Opštine.</p>	Da	Opštine Od aprila 2014 Odlukom Skupštine opštine, ovu kategoriju alata dizajniranih za svaku ženu posle porođaja jezbir od 100 evra.	

<p>4.6.1 Kapitalna i nekapitalna imovina Pitanje 1 - Član 16, Prikazivanje imovine</p> <ul style="list-style-type: none"> • Za pojedine vrste imovine postoje nejasnoće u vezi prava vlasništva, to jest da li je određena imovina u vlasništvu Opštine ili u vlasništvu drugih agencija Vlade Kosova, te nedostaje odgovarajuća dokumentacija o stvarnom vlasniku. • Kao posledica nedostatka odgovarajuće dokumentacije o vlasništvu koja bi omogućila da se izvrši merenje znatnog dela ovih aseta, Opština je zatražila da se merenje ovih objekata vrši prema stvarnoj vrednosti i na osnovu procene koja je obavljena za pojedine od glavnih opštinskih aseta. Ovo merenje poverilo bi se nekom od unutrašnjih odbora. Bilans opštinskih zgrada je znatno izmenjen tokom 2011, 2012 i 2013.godine, a o tome nije dato nikakvo detaljno obrazloženje. • Opština nije pripremila detaljnu listu promena imovine za 2013 i 2012.godinu, koja bi omogućila poravnanje, odnosno usaglašavanje informacija prikazanih u finansijskim pregledima. Takođe, Opština nije vodila sveobuhvatan registar o takvim informacijama kao što su datum nabavke, uništenja ili arhiviranja za čitavu godinu. Treba naglasiti da Opština ne vodi registar za aktive manje od 1,000 Evra. U nedostatku poravnanja, razlika između ukupnih iznosa prikazanih u Članu 16 'Prikazivanje imovine' o kapitalnoj i nekapitalnoj imovini za godine završene 31. decembra 2013 i 2012.godine, ne poklapa se sa dodacima u imovini koji su prikazani u Članu 12, za iznos od 617 hiljade Evra. <p>Pitanje 2 - Plaćanja od strane trećih lica - Visokoprioritetno</p> <ul style="list-style-type: none"> • Free Balance se ne koristi za knjiženje plaćanja od strane trećih lica. Kao rezultat toga, centralni sistemi informisanja koje koristi Opština ne pružaju potpune finansijske podatke o ovim plaćanjima. • Isplate od strane trećih lica od 186 hiljade Evra prikazani su u finansijskim izvještajima za 2013.god uključuje 126 hiljade Evra finansiranja od 	Da		
---	----	--	--

<p>strane ministarstva, za koje ne postoji dokumentacija transfer do opštine i 32 hiljade Evra dobili od USAID-a koji nisu bili pruža bilo koji dokumentu. Odgovarajući sredstva nisu predstavljene u članu 16 'sredstva otkrivanja', jer opština nema formalni dokument od trećih lica da podrže njihovo prebacivanje u opštine.</p> <ul style="list-style-type: none"> Opština nema tačne informacije u predviđenim vremenskim rokovima za naplate i isplate od trećih stranaka. Za posledicu, postoje slučajevi kada Opština vrši registraciju imovine sa zakašnjenjem ili zbog nedostatka neophodnih službenih dokumenata trećih stranaka, koja bi pružila informaciju o tačnoj vrednosti imovine i vremenu kapitalizacije. 			
<p>4.6.2 Tretiranje gotovog novca (i ekvivalenta gotovog novca, ako je primenjivo)</p> <p>Gotov novac naplaćen od strane građana za zdravstvene usluge predaje se u banku jednom mesečno. Ova praksa nije u skladu sa Pravilnikom br. 04/2007 Ministarstva zdravlja, po kojem se novac predaje u banku svakog dana. Razlog za ovakvo postupanje je velika udaljenost banke od sedišta Opštine.</p>	Da		
<p>4.6.3 Tretriranje naplativih potraživanja</p> <p>Većina naplaćenih faktura prikazanih u finansijskim pregledima odnosile su se na prethodne godine. Opština nije preduzela odgovarajuće mere i radnje za prikupljanje ovih prihoda i nije izvršila potrebnu analizu o njihovoj starosti.</p>	Da	Postoje izveštaji za svaki nalog za naplatu sa stažom od tih poreza su prikupljeni.	
<p>5 Sistem unutrašnje revizije</p> <p>Opština nije osnovala Odelenje za unutrašnju reviziju ni Odbor za reviziju.</p>	Da	Rukovodstvo opštine će razviti akcioni plan i da će odrediti odgovarajuće strategije i politike za sve aktivnosti.	